

Mer jämställt i Norden än i Sydeuropa?

Män i Norden tar ett större ansvar för hemanteringen än män i södra Europa. Men det förklarar knappast varför kvinnor i Norden har större möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete än kvinnor i södra Europa, eftersom det är de nordiska kvinnornas förändrade beteende under 1990-talet som förklarar männens relativt sett större insatser.

Det finns ett positivt samband mellan kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och fruktsamhet: i länder med relativt sett låg fruktsamhet tenderar också förvärvsfrekvensen bland kvinnor att vara låg. De nordiska länderna tillhör de med högre förvärvsfrekvens och fruktsamhet och Sydeuropa de med lägre förvärvsfrekvens och fruktsamhet. Dessa skillnader har tolkats som

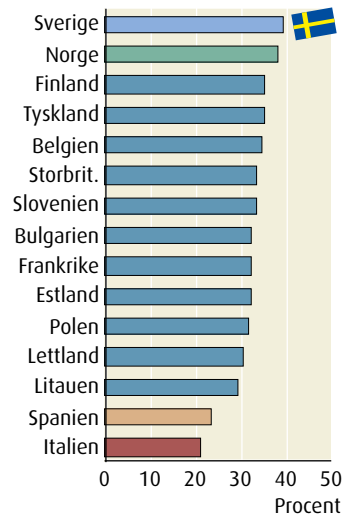
uttryck för hur familjepolitiken i olika länder påverkar kvinnors möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete. Männens och deras göranden och låtanden är i regel osynliga i eller betydelselösa för analysen. I denna artikel diskuteras frågan om kvinnornas möjligheter att kombinera barn och förvärvsarbete är oberoende av hur männen agerar. Det är ju inte uteslutet att om männen är

med och delar på ansvaret för hem och barn så skulle det kunna underlätta för kvinnorna att kombinera barn och förvärvsarbete. Frågan kommer att belysas med hjälp av statistik över hur människor i ett flertal europeiska länder använder sin tid.

ATT SÄTTA BARN TILL VÄRLDEN leder till förpliktelser; barnen ska tas om hand vilket kräver betydande ►

Svenska småbarnspappor i topp Mäns andel av det totala hemarbetet

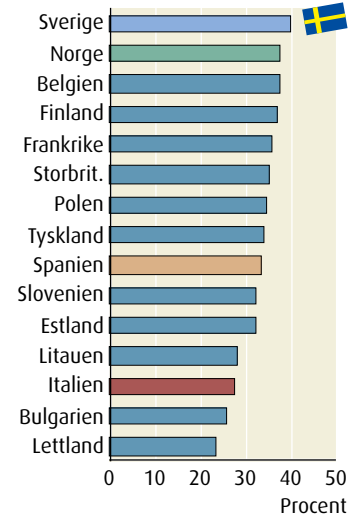
Gifta/sammanboende män
20–64 år

Italienska och spanska män utför mellan 20 och 25 procent av det totala hemarbetet.

insatser i form av omsorg och andra hushållsaktiviteter. Dessa aktiviteter är produktiva, det vill säga i enlighet med allmänt accepterade definitioner en typ av arbete – om än oavlönat. Här ingår sådant som hushållen kan välja att utföra i egen regi eller överlåta till någon annan att utföra mot betalning. Sammanboende par med små barn avsätter avsevärt mycket mer tid till hushållsarbete av olika slag (inklusive barnomsorg) jämfört med unga sammanboende utan barn. Om mammorna tar ansvaret för och utför det obetalda arbetet (och kanske inte har tillgång till barnomsorg) torde det vara mycket svårt för dem att förvärvsarbeta innan barnen kommit upp i åren. Men om papporna tar på sig en större del av hemarbetet så får det antas underlätta för mammorna att förvärvsarbeta. Frågan blir då huruvida män i länder med hög förvärvsfrekvens för kvinnor och relativt hög fruktsamhet (Norden) faktiskt tar på sig ett större ansvar och större andel av det samlade hemarbetet än män i länder där kvinnors förvärvsfrekvens liksom fruktsamheten är lägre (södra Europa).

Gifta/sammanboende pappor
med yngsta barnet 0–6 år. Båda
makarna förvärvsarbetar

DET FINNS EN MYCKET markant skillnad i andelen av det totala hemarbetet (summan av männens och kvinnornas hemarbete) som män utför. Hemarbete består här av en rad olika verksamheter; matlagning och disk, städning, tvätt och strykning, trädgårdsarbete, underhållsarbete och reparationer, inköp av varor och tjänster, omsorg om barn samt resor i samband med hemarbete. Svenska och norska män utför nära 40 procent av det totala hemarbetet, räknat i tid. Motsvarande andel för män i Italien och Spanien är mellan 20 och 25 procent. Övriga länder ligger någonstans där-emellan. Denna beräkning avser gifta/sammanboende kvinnor och män i yrkesverksam ålder (20–64 år).

Begränsar man jämförelsen till förvärvsarbetande gifta/sammanboende småbarnsföräldrar blir skillnaderna mellan länderna mindre. Svenska småbarnspappor ligger fortfarande i topp med drygt 40 procent, norrmännen strax efter, 38 procent. De italienska småbarnspapporna utför mellan 25 och 30 procent och de spanska nästan 35 procent. I Bulgarien och Lettland är småbarns-

pappornas relativa insatser ännu något mindre.

OM MAN I ETT YTTRELIGARE steg analyserar männens andelar av de olika typer av aktiviteter som tillsammans utgör hemarbete och inskränker jämförelsen till fyra länder, nämligen Spanien, Italien, Norge och Sverige blir bilden följande. Männens andel av inköp av varor och tjänster, omsorg om barn och resor i samband med hemarbete skiljer sig marginellt mellan länderna. Andelarna ligger på nivån 35 till 45 procent. Fördelningen mellan könen är därmed förhållandevis jämn. Det gäller emellertid inte tvättarbetet. Männens insatser är ytterst blygsamma, men skiljer sig samtidigt åt mellan länderna. Svenska och norska mäns andelar ligger på nivån 15 procent och är cirka 3 gånger så stora som italienska mäns. När det gäller matlagning, disk och städning finns också mycket markanta nationella skillnader. Rangordningen är i båda fallen densamma som tidigare med de svenska männens andelar i topp (mellan 30 och 40 procent). Norska mäns andelar är cirka 5 procentenheter lägre och i Spanien, men framför allt i Italien, är andelarna ytterligare 5 till 15 procentenheter lägre. Jämfört med männen i Italien är svenska mäns dubbelt så stora. Trädgårdsarbetet är jämnast fördelat mellan könen i Sverige. I övriga länder gör männen merparten. De nationella skillnaderna är markanta. Underhållsarbetet står i huvudsak männen för. Störst andelar av såväl trädgårds- som underhållsarbete utförs av männen i Sydeuropa.

SÅ HÄR LÅNGT KAN MAN konstatera att den inledande hypotesen har ett visst empiriskt stöd, nämligen att män i länder med hög förvärvsfrekvens för kvinnor och hög fruktsamhet i större utsträckning antas ta på sig en större andel av hemarbetet, jämfört med män i länder där både kvinnors förvärvsfrekvens och fruktsamheten

är lägre. Men om man övergår från att studera andelen av det totala arbetet till att i stället se hur mycket tid som läggs ner på de olika aktiviteterna blir bilden delvis en annan.

Den totala tiden män lägger ner på hemarbete varierar, från två timmar per dag i Italien och knappt 10 minuter mer i Spanien till drygt två och en halv timme, något mer i Sverige än i Norge. En mycket markant skillnad är att underhållsarbetet tar betydligt mycket mer tid i norra än i södra Europa. Detta förklarar en stor del av den totala differensen. Ett annat intressant resultat är att Spanien skiljer sig från de Nordiska länderna nästan bara på grund av skillnader i tid för trädgårds- och underhållsarbete. Italien, däremot, skiljer sig dessutom markant genom männens blygsammare insatser när det gäller matlagning och diskning.

DET SISTA LEDET I JÄMFÖRELSEN visar hur de förvärvsarbetande, gifta/sammanboende småbarnsföräldrarna under ett genomsnittligt dygn fördelar sin tid på samtliga typer av aktiviteter. Dessa summerar sig till en statistisk bild av vardagslivets struktur i termer av genomsnittlig tid för betalt och obetalt arbete, studier, resor, tid för personlig omvårdnad (att sova, äta etc.) och fritid. I samtliga länder skiljer sig sammansättningen av arbetet mellan kvinnor och män. Inte alls oväntat utgörs en större andel av männens totala arbete av förvärvsarbete. I Norden är denna skillnad mindre markant än i södra Europa. Däröver kan man notera att det totala arbetet, det vill säga summan av betalt förvärvsarbete och obetalt hemarbete inte skiljer sig mellan kvinnor och män i de nordiska länderna. I södra Europa finns däremot en betydande skillnad; kvinnor avsätter avsevärt mer tid än män till arbete. Männen avsätter i stället mer tid till sina fritidsaktiviteter. I Sverige är den skillnaden mycket mindre och i

